

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U. 340.134

Negru Alina

ACȚIUNEA NORMELOR JURIDICE ÎN TIMP ȘI SPAȚIU

(Specialitatea: 551.01.- Teoria generală a dreptului)

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2015

Teză a fost elaborată în cadrul catedrei Teoria și istoria dreptului a Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

ARAMĂ Elena, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Referenți oficiali:

BALTAG Dumitru, doctor habilitat în drept, profesor universitar

FRUNZĂ Iurie, doctor în drept, conferențiar universitar

Componenta consiliului științific specializat:

AVORNIC Gheorghe, **președinte**, doctor habilitat în drept, profesor universitar

COPTILEȚ Valentina, **secretar științific**, doctor în drept, conferențiar universitar

SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar

GRECU Raisa, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

POSTU Ion, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la data de 4.04. 2015, ora 10.00 , în ședința Consiliul Științific Specializat DH 30.551.01-02 din cadrul Universității de Stat din Moldova, pe adresa: Alexei Mateevici 60, Chișinău, MD-2012, Republica Moldova, auditoriul 222, etajul 2, blocul 4.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Universității de Stat din Moldova, la pagina web a Consiliului Național de Acreditare și Atestare (www.cnaa.md)

Autoreferatul a fost expediat la 5.03.2015

Secretar științific al consiliului științific specializat,

COPTILEȚ Valentina, doctor în drept, conferențiar universitar _____

Conducător științific,

ARAMĂ Elena, doctor habilitat în drept, profesor universitar _____

Autor

NEGRU Alina

© Negru Alina, 2015

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Abordarea științifică a problematicii acțiunii spațio-temporale a normelor juridice nu poate fi contestată și e condiționată de următoarele.

Normele juridice sunt adoptate în vederea transpunerii în viață a prevederilor lor. Adoptând un act normativ, legiuitorul urmărește scopul ca normele juridice ce se conțin în el să *producă efecte juridice*, adică să contribuie la reglementarea mai eficientă a relațiilor sociale respective, să asigure garanții acestor relații, să protejeze anumite valori sociale etc. În caz contrar, normele juridice și-ar pierde sensul și menirea lor socială.

Din aceste considerente, o importanță primordială o are *acțiunea normelor juridice*. Analizând normele juridice prin prisma acțiunii lor, se scoate în evidență calitatea esențială a dreptului, capacitatea acestuia de a influența real asupra activității și comportamentului uman. Astfel, acțiunea dreptului evidențiază toate atributele și calitățile dreptului ce determină capacitatea acestuia de a influența comportamentul subiecților sociali. Aceasta e obiectivizarea „spiritului” (conținutului, esenței) și „literei” dreptului pozitiv (legislației) în practica socială, materializarea calităților, trăsăturilor și însușirilor dreptului în conștiința generală și individuală, în conduita legală și activitatea fiecărui individ și colectivității umane. [25, p.300]

Acțiunea dreptului nu se limitează la realizarea sau la reglementarea normativă. Acestea sunt doar efecte, componente ale acțiunii dreptului. Doctrina juridică, pe bună dreptate, pornește de la premise conform cărora „acțiunea dreptului este o categorie mult mai largă decât realizarea normelor juridice. La rândul său, realizarea normelor juridice constituie o treaptă superioară de acțiune a dreptului”. [22, p.194] Aceasta e firesc. Sunt multe cazuri când legea nu necesită realizarea normelor juridice ce se conțin în ea. Însuși faptul prezentei normei juridice e suficientă pentru a atinge acel rezultat spre care tinde legiuitorul. Prezența legii este o modalitate de a asigura ca autoritatea statului să se realizeze pe baza legilor în vigoare.

Actualitatea temei investigate este determinată și de faptul că Republica Moldova se află în perioada de tranziție spre statul democratic, statul de drept. Starea tranzitorie a statului și a dreptului întotdeauna a fost o stare complexă, contradictorie, deseori bolnăvicioasă, o stare legată de reestimarea critică a trecutului și de alegerea viitorului, apropiat sau îndepărtat, optimal. [23, p.268] În aceste condiții se impune necesitatea determinării proprietăților normative funcționale, stabilirii exprese a coordonatelor acțiunii normelor juridice, căutării unui model spațio-temporal

oportun, adecvat realităților sociale, dar, în același timp, conform drepturilor și libertăților omului.

Actualitatea problematicii acțiunii spațio-temporale a normei juridice se justifică și prin faptul că obiectul investigațional nu este static, dat o dată pentru totdeauna, ci se află într-un flux continuu, e supus unor schimbări permanente, evoluează și se adaptează la evoluția societății, își schimbă instrumentele conceptuale. Aceasta ne obligă să-l reevaluăm, să-l revizuiim și să-l completăm permanent.

Argumentele invocate prezintă un suport esențial pentru inițierea studiului științific privind acțiunea în timp și spațiu a normelor juridice. Valorificarea studiului teoretic menționat, incontestabil, va avea o semnificație praxiologică în edificarea statului de drept. Problemele identificate : interacțiunea dintre timpul juridic și spațiul juridic, acțiunea normelor juridice în timp și în spațiu, depistarea și rezolvarea coliziilor spațio-temporale a normelor juridice vor fi posibil de soluționat cu succes, atât în aspect normativ, cât și în aspect organizațional și funcțional și vor contribui la ridicarea eficienței și randamentului funcțional al sistemului de drept în Republica Moldova.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. În doctrina juridică, problema acțiunii normelor juridice în timp și spațiu a constituit întotdeauna un obiect investigațional. Gînditorii antici: Aristotel, Platon, Cicero, iar mai apoi, cei din epoca medievală: Sfântul Augustin, Sfântul Toma D'Aquino, Niccolo Machiavelli, Jean Bodin ne-au demonstrat convingător că statul, dreptul sunt niște fenomene sociale acțiunea cărora decurge în anumite limite de timp și spațiu.

Epoca modernă e marcată de activitatea unui număr impresionant de figuri remarcabile ale gîndirii. La Hugo Grotius, la Montesquieu divinitatea are legile sale, iar lumea materială – ale sale. Spațialitatea dreptului tinde spre unicitate și universalitate, iar temporalitatea acestuia – spre veșnicie.

Immanuel Kant, „omul dreptului”, filosoful tuturor timpurilor, urmat de Hegel, prin temelia teoretico-metodologică a cercetărilor științifice ne demonstrează că realitatea juridică sub toate aspectele ei, nu ni se prezintă doar prin intermediul spațiului și timpului, acestea fiind suportul oricărei realități. În aceeași ordine de idei se pronunță Ihering, Giorgio del Vecchio, Mircea Djuvara etc.

Cel mai mare număr de publicații științifice, ce se referă la obiectul nostru investigațional, este regăsit în Rusia. Problema spațio-temporalității dreptului a fost reflectată pe larg atât în literatura juridică de la începutul secolului al XX-lea (N. M. Korkunov, G. F. Șerșenevici, E. N. Trubețkoi), cât și în literatura sovietică (S. S. Alexeev, A. F. Cerdanțev, A. Denisov, V.V. Lazarev, K. Mokicev, A.A. Tille ș.a.) și cea postsovietică: V. I. Cervoniuc (Goiman), D. N.

Bahrah, A.A. Frolov, Kerimov D. A., M.N. Marcenco, V.V. Suhanov, Iu. A. Tihomirov, I.V. Volk ș.a.

Impresionează și publicațiile științifice din România, consacrate problematicii spațio-temporalității normelor juridice. Printre cei mai renumiți savanți, ale căror opinii asupra materiei vizate ne-au servit în lucrare drept punct de reper, sunt: C. Barbu, Gh. Beleiu, Al. Bălcoianu, I. Deleanu, T. Drăganu, I. Eminescu, C. Hamangiu, N. Nedelu, A. Pop, V. Pătulea, I. Rosetti-Bălănescu, I. Sachelarie Ovid, C. Stroe, P. Vasilescu ș.a.

Durata și spațialitatea normelor juridice este tratată și interpretată în toate manualele universitare de Teoria generală a dreptului din România și, în deosebi, în manualele profesorilor universitari L. Barac, D. Ciobanu, I. Craiovan, I. Dogaru, D.C. Dănișor, Gh. Dănișor, I. Humă, D. Mazilu, Gh. Mihai, R. Motica, N. Popa, S. Popescu, C. Voicu, G. Vrabie, fapt confirmat de numeroasele referințe la acești autori, făcute de noi pe parcursul prezentei lucrări.

Problematica acțiunii normelor juridice în timp și spațiu nu a constituit, deocamdată, obiectul cercetărilor științifice complexe în literatura de specialitate a Republicii Moldova. Totuși nu putem nega faptul că avem cercetători care tratează, fie și selectiv, problema propusă, fără a urmări scopul de a elucida în complex toate aspectele privind spațio-temporalitatea normelor juridice. În această ordine de idei, remarcăm contribuția esențială în studiul problemei investigate de către savanții autohtoni: E. Aramă, Gh. Avornic, A. Arseni, D. Baltag, S. Baieș, S. Brînză, G. Fiodorov, I. Guceac, An. Negru, B. Negru, I. Postu, D. Roman, N. Roșca, A. Smochină, V. Zaharia.

Cele spuse ne conving în faptul că problematica tezei a interesat numeroși autori. Unii dintre ei studiază problemele generale ale acțiunii normelor juridice în timp și spațiu, alții - problemele legate de acțiunea în timp și spațiu a normelor juridice în anumite ramuri ale dreptului.

Scopul și obiectivele tezei. Prezenta lucrare are drept scop cercetarea multilaterală și complexă a problemelor praxiologiei dreptului, a coordonatelor esențiale de acțiune a normelor juridice și elaborarea unei teorii generale a acțiunii normelor juridice în timp și spațiu. Prin studiul menționat intenționăm identificarea specificului timpului și spațiului juridic functional, caracteristica duratei acțiunii normelor juridice și a principiilor care o guvernează, evidențierea vigoarei spațiale a normelor juridice raportată la starea de suveranitate a statului. La fel, într-o abordare practico-gnoseologică intenționăm a predicționa acele măsuri de natură normativă orientate spre optimizarea formelor finale de realizare a normelor juridice.

Întru realizarea acestui scop au fost stabilite următoarele obiective:

- stabilirea și fundamentarea bazelor conceptuale ale praxiologiei normelor juridice;
- determinarea limitelor, domeniilor și coordonatelor de acțiune a dreptului, în general, și a normelor juridice, în special;

- stabilirea particularităților spațio-temporalității în domeniul dreptului;
- definitivarea principiilor și regulilor fundamentale care guvernează intrarea în vigoare și acțiunea efectivă a normelor juridice;
- stabilirea modalităților și particularităților ieșirii din vigoare a normelor juridice și a încetării efectelor juridice ale acestora;
- identificarea spațiului juridic și reliefarea modalităților, exigențelor și principiilor fundamentale de acțiune spațială a normelor juridice;
- elucidarea coliziilor temporale și spațiale în domeniul acțiunii dreptului și identificarea căilor de soluționare a deficiențelor spațio-temporale ale normelor juridice;
- analiza, sistematizarea și interpretarea rezultatelor cercetării obiectului investigațional, formularea concluziilor și recomandărilor în perfecționarea legislației în vigoare și a practicii ei de aplicare.

Metodologia cercetării științifice. În elaborarea prezentei lucrări au fost aplicate o serie de metode, mijloace, procedee, principii de investigație, deduse din sistemul celor mai generale legi obiective, precum:

- analiza istorică, aplicată la cercetarea evoluției dreptului și coordonatelor fundamentale de acțiune a acestuia;
- analiza logică (deductivă, inductivă, generalizare, de specificare etc.), aplicată cu o consecvență maximă la elucidarea problemelor pe întreg parcursul lucrării;
- analiza sistemică, utilizată în cadrul studierii problematicii spațio-temporalității dreptului, a modalităților, a exigențelor și a principiilor fundamentale care le guvernează;
- analiza comparativă, folosită pe parcursul întregii lucrări și, în deosebi, la determinarea modalităților de acțiune a normelor juridice în diverse ramuri ale dreptului național, precum și determinarea particularităților acțiunii spațio-temporale a dreptului în diferite sisteme legislative contemporane;
- analiza dinamică, utilizată în cercetarea evoluției acțiunii normelor juridice în timp și spațiu la diferite etape de dezvoltare istorică.

Utilizarea metodelor nominalizate și a altor mecanisme investigaționale au determinat studierea complexă și multilaterală a obiectului investigațional.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute constă în cercetarea științifică, general teoretică, complexă și multilaterală a praxiologiei dreptului și, în această bază, elaborarea, în doctrina autohtonă a concepției contemporane asupra acțiunii în timp și spațiu a normelor juridice, ținând cont de transformările calitative din sistemul normativ-juridic al Republicii Moldova și de realitățile din acest domeniu ale țărilor avansate ale lumii, în contextul integrării

europene a Republicii Moldova. În investigația prezentă, pentru prima dată din istoria doctrinării autohtone, acțiunea normelor juridice este cercetată în cadrul Teoriei generale a dreptului și statului, prin prisma vectorilor funcționali principali: timpul și spațiul, pornind de la formula generală, conform căreia normele juridice acționează pe timp nedeterminat, într-un spațiu limitat la teritoriul statului și asupra unor categorii de persoane care sunt antrenate în circuitul juridic.

Investigația propusă a fost pregătită în condițiile în care dreptul, aplicabil în statele contemporane, „funcționează la o altă turație: s-au produs și se produc schimbări importante în dinamica actului de elaborare, de creație a dreptului. Se vorbește din ce în ce mai mult despre o supraîncălzire a mecanismului de reglementare juridică, despre presiunea sub care lucrează organele legislative, despre timpul care nu mai are răbdare și care cere adoptarea în regim de urgență a noilor reglementări juridice, necesare bunei funcționări a societății” [20, p.160]. În această ordine de idei, menționăm și complexitatea studierii acțiunii normelor juridice în condițiile în care istoria își accelerează ritmul, unele probleme capătă și o natură dimensională globală, când multe lucruri ce țin de obiectul, domeniul și limitele reglementării normativ juridice au încetat de a mai fi pur naționale, devenind internaționale. Aceasta a determinat generalizarea diverselor opinii referitor la acțiunea spațio-temporală a normelor juridice în diferite ramuri ale dreptului, în sistemul dreptului național, în sistemele de drept ale altor state, prin prisma efectelor spațiale și temporale ale normelor juridice contemporane, dictate de principiul suveranității puterii de stat.

Afirmându-se în calitate de studiu, prin identificarea procesului de conlucrare a normelor juridice naționale, străine și internaționale și manifestarea axiologică a principiilor acestei colaborări, prezenta lucrare determină crearea unei noi direcții științifice complexe de cercetare a spațio-temporalității normelor juridice. Putem sesiza și schița noi subiecte de valoare științifico-practică majoră, ce urmează a fi studiate în cadrul Teoriei generale a dreptului și statului și în cadrul științelor juridice ramurale și interramurale cu referință la spațio-temporalitatea dreptului contemporan. Teza menționată apare ca una de pionierat în domeniu, deoarece a fost efectuat și un studiu amplu și complex de generalizare a conceptelor științifice autohtone pe problema investigată.

Noutatea științifică a tezei de doctorat se conturează prin principiile, postulatele, formulările de bază propuse și susținute de autor:

1. Norma juridică, ca celulă fundamentală a dreptului, are ciclul ei propriu de viață: este creată de un legiuitor suveran (se naște), produce efecte juridice (trăiește efectiv) pe un teritoriu distinct al statului și moare, dat fiind faptul că nu mai poate sau nu mai are ce reglementa, pentru că acele condiții, care au generat-o, au dispărut.
2. Într-un interval de timp și într-un spațiu determinat coexistă norme juridice „vechi” și norme juridice „noi”, între care pot să apară conflicte în procesul de aplicare a acestora.

Sucesiunea în timp și coexistența normelor juridice în spațiu obligă permanent legiuitorul să impună reguli și principii care să țină sub control această situație. Problema se complică și mai mult în cazul conflictelor de norme, când există un element de extranietate.

3. În perspectiva integrării europene a Republicii Moldova, trebuie să acceptăm, cu rezerve, și nu absolut (în limita în care nu dispăre spiritul și duhul național), ideea conform căreia pentru un stat membru al comunității europene, ordinea sa juridică capătă alte dimensiuni, norma juridică comunitară fiind prioritară celei interne.
4. Din momentul intrării sale în vigoare, norma juridică devine activă și acționează pentru viitor. Sintetizând, putem afirma că principiile care guvernează acțiunea în timp a normei juridice sunt: principiul efectului imediat al legii noi, principiul neretroactivității normei juridice. Evident, principiile nominalizate nu activează necondiționat. Sunt argumente care necesită ca autoritățile publice și persoanele oficiale să opereze și să se conducă de ele, dar există și argumentele care justifică excepțiile de la ele. Un lucru e cert: dreptul întotdeauna e chemat să afirme și să promoveze idealul de motor al progresului, de factor fundamental al echilibrului social și al ordinii de drept, de garant al drepturilor și libertăților omului.
5. Ieșirea din vigoare a normei juridice e determinată de mai multe împrejurări. În esența sa, orice fenomen și obiect, inclusiv norma juridică, este proces de la o începere la o sfârșire de sine, de unde se ivește altă începere. Sfârșitul normei juridice vine atunci când își epuizează resursele existențiale de a fi ceea ce este și nu depinde de vârsta ei. O normă juridică nu îmbătrânește și e tânără pe întreg parcursul vieții sale: „de la”-„până la”.
6. Din punct de vedere al acțiunii normei juridice în spațiu, sintetizând, putem afirma că principiile care guvernează și caracterizează spațialitatea normei juridice sunt: principiul teritorialității normei juridice, care subliniază faptul că norma juridică acționează asupra teritoriului statului respectiv; principiul personalității normei juridice, care subliniază faptul că norma juridică acționează asupra cetățenilor statului respectiv și asupra străinilor aflați în acest spațiu.

Problema științifică propusă spre soluționare rezidă în elaborarea mecanismului identificării coordonatelor de acțiune a normelor juridice, identificării specificului spațiului și timpului juridic funcțional, fapt care a condus la elaborarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului a regulilor, principiilor și postulatelor care guvernează acțiunea spațio-temporală a normelor juridice. La fel, sunt examinate și propuse măsurile care pot contribui la eficientizarea praxiologiei normelor juridice.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. *Importanța teoretică* a investigațiilor constă în faptul că teza prezintă, incontestabil, un concept valoric complex,

multilateral, sistemic privind praxiologia dreptului, în general, și natura acțiunii normei juridice în timp și spațiu, în special. Prezenta lucrare conține multiple referiri care întregesc, într-o oarecare măsură, informațiile, conceptele, opiniile juridice disciplinare și interdisciplinare ale Teoriei generale a dreptului și statului privind spațio-temporalitatea normei juridice. Concluziile, propunerile și recomandările nu numai generalizează cunoștințele științifice despre esența acțiunii normei juridice în timp și spațiu, ci contribuie și la dezvoltarea acestora.

Rezultatele lucrării, ce reflectă soluțiile teoretice degajate în urma investigației efectuate, servesc drept bază pentru o reevaluare a stării de lucru în domeniul respectiv. Importanța teoretică a acestora pot avea o interferență evidentă cu interesele celor interesați în promovarea cunoștințelor teoretice în domeniul științei dreptului și, în deosebi, în domeniul praxiologiei spațio-temporale a normelor juridice.

Teza de doctorat prezintă interes și prin faptul că ea constituie o primă încercare în doctrina autohtonă națională de a studia problematica spațio-temporalității dreptului în cadrul Teoriei generale a dreptului și statului. Investigația conține anumite formulări științifice care creează o imagine amplă despre domeniile, vectorii fundamentali pe care se axează acțiunea normei juridice. Definițiile și concluziile formulate completează multiple lacune științifice, normative, informaționale, ele pot ameliora starea de fapt în aceste domenii și dezvoltă doctrina autohtonă privind acțiunea în timp și spațiu a normei juridice.

Concluziile, formulările, postulatele tezei pot fi utilizate la predarea cursurilor de Teoria generală a dreptului și statului și a altor discipline ramurale și interramurale dedicate acțiunii în timp și spațiu a normei juridice. Acestea pot fi de folos tuturor celor care, în virtutea atribuțiilor ce le revin, aplică în practică normele juridice.

Pe plan practic, valoarea aplicativă a lucrării este sesizată de procesele complexe, ce se manifestă în Republica Moldova, care imperios demonstrează tendințe de democratizare și de respectare necondiționată a principiului supremației legii. Rezultatele teoretice obținute în procesul de cercetare a acțiunii spațio-temporale a normelor juridice ne permit de a identifica acele manifestări practice, orientate spre perfecționarea mecanismului funcțional al dreptului. Materialul în cauză ar interesa în formă de suport teoretic deputați, funcționari de stat, magistrați, alte persoane cu competențe decizionale, de la care societatea așteaptă aplicarea corectă în timp și în spațiu a normelor juridice.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere. Rezultatele obținute în urma investigațiilor constau în următoarele:

- analiza reperelor metodologice ale cercetării problematicii acțiunii normelor juridice și evidențierea legăturilor dialectice dintre știința juridică, realizarea dreptului și procesul de legiferare;

- determinarea specificului acțiunii normelor juridice, a condițiilor și trăsăturilor esențiale ale acțiunii efective a normelor juridice, a limitelor și domeniilor lor de activitate;
- stabilirea coordonatelor, dimensiunilor acțiunii normelor juridice, analiza complexă a categoriilor timp și spațiu, a specificului juridic al acestora, comparativ cu timpul și spațiul cosmic, universal;
- caracterizarea generală a evoluției istorice conceptuale a spațio-temporalității dreptului, pornind de la inevitabilitatea obiectivității și ireversibilității acestui fenomen;
- analiza conceptului de acțiune a normelor juridice în timp, identificarea modalităților de intrare în vigoare, acțiunii efective și ieșirii din vigoare a normelor juridice, precum și a principiilor fundamentale care guvernează întreaga durată a acțiunii normei juridice;
- analiza problemelor teoretice și practice ale spațialității dreptului, identificarea teritoriului în drept, cercetarea modalităților de manifestare și a atributelor spațiului juridic, evidențierea principiilor care guvernează acțiunea normelor juridice în spațiu;
- cercetarea caracterului și a cauzelor conflictelor normelor juridice în timp și spațiu și identificarea căilor juridice de soluționare a lor;
- identificarea modalităților practice de aducere în concordanță a reglementărilor juridice naționale, străine și internaționale de acțiune a normelor juridice în timp și spațiu în perspectiva integrării europene a Republicii Moldova;
- elaborarea propunerilor și recomandărilor întru perfecționarea și îmbunătățirea cadrului normativ juridic și a praxiologiei spațial – temporale a normelor juridice în Republica Moldova.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării științifice, concluziile și recomandările efectuate pe parcursul realizării studiului au fost implementate în cadrul activității științifico-didactice a autorului, în calitate de lector universitar la Catedra Drept Public a Academiei de Studii Economice din Moldova. Totodată, rezultatele investigaționale au fost expuse în textele manualului Teoria generală a dreptului și statului, articolelor științifice publicate în revistele de specialitate. Materialele de cercetare au fost expuse în luările de cuvânt și prezentările de rapoarte teoretice, aprobate în cadrul a 5 conferințe științifice internaționale.

Aprobarea rezultatelor științifice obținute. Lucrarea a fost realizată la Catedra Teoria și Istoria Dreptului a Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, discutată la ședința catedrei din 26 aprilie 2013 și în cadrul Seminarului Științific de Profil interuniversitar la specialitatea 551.01- Teoria generală a dreptului din 27 mai 2013. Formulările, postulatele și tezele fundamentale ale investigației științifice și-au găsit reflectare în mai multe publicații

științifice și au fost aprobate la diverse foruri științifico-practice naționale și internaționale, printre care:

1. Administrarea publică și buna guvernare. Sesiunea internațională de comunicări științifice din 27-28 octombrie 2007;

2. Dimensiunea științifică și praxiologică a dreptului. Conferința științifică internațională „Contribuții la dezvoltarea doctrinară a dreptului în onorem Elena Aramă, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Om emerit”, Chișinău, 14-15 martie 2009;

3. Conferința științifică cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a a USM „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare”, Chișinău, 21-22 septembrie 2011;

4. Conferința științifică cu participarea internațională din cadrul Universității de Stat din Moldova, „Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare” din 25-26 septembrie 2012;

5. Conferința științifică din cadrul USM „Integrarea prin cercetare și inovare » din 26-28 septembrie 2013.

Mai multe aspecte ale investigației au fost reflectate în cele 11 publicații științifice.

Publicațiile la tema tezei. Cercetările efectuate de autor, concluziile și recomandările științifice și-au găsit reflectare în manualul „Teoria generală a dreptului și statului” și 10 articole științifice, dintre care 5 comunicări în cadrul conferințelor științifice internaționale și 5 articole în revistele de specialitate. Volumul total al publicațiilor este de 35.05 coli de autor.

Volumul și structura tezei: Volumul și structura tezei au fost determinate de scopul și obiectivele investigației, de cadrul problemelor abordate, de gradul și profunzimea cercetării acestora. Astfel, lucrarea conține: introducerea, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia, în funcție de suportul documentar și doctrinar al tezei, cuvintele cheie utilizate în teză, lista abrevierilor și adnotări în limbile română, rusă și engleză. În scopul diferențierii obiectivelor cercetării, capitolele sunt divizate în paragrafe. La sfârșitul fiecărui capitol se conțin concluzii.

Cuvinte-cheie: Praxiologia, teoria acțiunii, domeniul și limitele ei, spațio-temporalitatea dreptului, intrarea în vigoare, ieșirea din vigoare, abrogarea, neretroactivitatea, retroactivitatea, ultraactivitatea, spațiul juridic, teritorialitatea și personalitatea legii, desuetudinea, norma juridică.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea reprezintă fundamentarea și justificarea temei supuse cercetării. Ea cuprinde următoarele compartimente: actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor tezei, sumarul compartimentelor tezei.

Primul capitol –Realități și perspective ale spațio-temporalității normelor juridice în doctrina și reglementările juridice.-este structurat în trei paragrafe.

În 1.1- *Repere metodologice și analitice cu privire la spațio-temporalității dreptului*- se subliniază faptul că spațiul și timpul social constituie modalități de existență a societății, a acțiunilor umane. El înglobează în sine ansamblul condițiilor de loc, întindere și desfășurare a acțiunii umane, a structurilor și fenomenelor sociale, precum și durata și succesiunea fenomenelor sale, ritmul evoluției și densitatea evenimentelor sociale în anumite unități de timp. La rândul său, spațio-temporalitatea socială își are specificul său dependent de diverse fenomene, procese, evenimente, structuri de manifestare a existenței sociale.

Ca orice fenomen social, statul și dreptul se raportează și ele la coordonate spațio-temporale proprii și sunt impuse în mod firesc și inevitabil anumitor limite spațio-temporale. Orice fenomen, proces, situație socială au o dimensiune spațială. Ele se desfășoară în spațiu chiar și atunci când este vorba de spațiul extraterestru (dreptul cosmic). [2, p.352]

În 1.2- *Nominalizarea problemei și analiza investigațiilor cu privire la spațio-temporalitatea normelor juridice în literatura juridică* - se conține analiza investigațiilor cu privire la spațio-temporalitatea dreptului pe parcursul istoriei. Făcând o incursiune istorică a problematicii spațio-temporalității dreptului, putem conchide că știința actuală dominantă privind acțiunea normelor juridice în timp și spațiu nu este o creație exclusivă a doctrinarilor unei sau altei țări, la o anumită etapă de dezvoltare istorică. Aceasta are la bază tot ceea ce omenirea a acumulat pe parcursul sutelor și miilor de ani.

Sfârșitul secolului al XIX-lea, secolul al XX-lea marchează monumentalele studii științifice în ceea ce privește acțiunea normelor juridice. Ele au influențat toate legislațiile în materie de acțiune a normelor juridice în timp și spațiu. E semnificativ faptul că principiile care guvernează acțiunile normelor juridice sunt universale și, ca regulă, într-o măsură mai mare sau mai mică, sunt prevăzute în legislațiile naționale contemporane. Necesitatea practică și de politică legislativă determină, în același timp, admiterea unor excepții de la aceste principii, fapt ce condiționează, în ultima instanță, soluționarea coliziilor de ordin național și internațional.

Teoria acțiunii și particularitățile spațio-temporalității dreptului întotdeauna au preocupat gândirea umană. Știința contemporană înglobează în sine răspunsuri și recomandări la cele mai

diverse întrebări ale problemei nominalizate. În același timp, la toate etapele de dezvoltare a societății, există multe întrebări care își mai așteaptă răspunsul. Nu poate fi trecut cu vederea nici faptul că funcționalitatea spațio-temporală a dreptului e vizată de ritmul mult mai înalt al transformărilor social-economice, politice etc. Accelerarea acestui ritm duce la schimbări importante în dinamica legiferării, în presiunea sub care lucrează autoritățile legiuitoare. Toate acestea înaintează noi întrebări și necesită, indiscutabil, abordări suplimentare permanente în studiul problemei spațio-temporalității dreptului.

Fără a diminua semnificația abordărilor doctrinare și praxiologice din domeniul acțiunii spațio-temporale a normelor juridice, fiecare din ele ocupând un loc meritoriu valoros, constatăm că unele investigații nu întotdeauna și în toate se localizează la imperativele noastre naționale, altele - având un caracter fragmentar sau incomplet, în virtutea scopurilor pe care și le-au propus cercetătorii. Remarcăm și faptul că reglementările naționale din domeniul spațio - temporalității dreptului nu sunt suficiente pentru a face față întregului diapazon de probleme teoretice și practice cu care se confruntă societatea contemporană.

În vederea realizării unei investigații multilaterale, atotdimensionale, ne propunem să formulăm un concept complet a problemei praxiologiei dreptului, a coordonatelor esențiale de acțiune a normelor juridice și elaborarea unei teorii generale a acțiunii normelor juridice în timp și spațiu.

În *Concluziile* la capitolul 1 se conțin generalizări și repere metodologice și analitice, ce pot servi ca fundament în cercetarea științifică a acțiunii spațio-temporale a normelor juridice, se formulează problema spre cercetare și direcțiile de soluționare. Se descriu scopul și obiectivele tezei.

Capitolul 2- Praxiologia, domeniul și limitele acțiunii dreptului – cuprinde noi viziuni în ceea ce privește teoria acțiunii spațio-temporale a dreptului.

În *2.1-Teoria acțiunii și particularități ale spațio-temporalității în domeniul dreptului*-se sublinează faptul că una dintre expresiile cele mai răspândite, în materia juridică este acțiunea dreptului. Acțiunea dreptului este un proces complex multilateral și multifuncțional. Dreptul n-ar avea nici un sens, dacă nu s-ar manifesta ca o forță activă, creativă, care intervine în toate domeniile vieții sociale, politice, economice, spirituale etc. Din aceste considerente, probabil, Constantin Stere menționa: „nu cred că există vreo altă ramură de cunoștințe omenești în care „cei chemați” să o cultive să fie atât de mulți, ca în știința dreptului. Teoreticienii, scriitorii de tratate voluminoase și avocații practicieni, profesorii universitari și oamenii de afaceri, judecătorii și politicienii, filosofii și legislatorii - toți sunt, sau trebuie să fie competenți în materia dreptului” [16, p.266]. Ca urmare, dreptul acționează și în domeniul legiferării, și în domeniul realizării

practice a prescripțiilor normativ-juridice, și în domeniul ocrotirii actelor normativ-juridice în vigoare.

Acțiunea dreptului vizează atât acțiunea unei norme juridice luate în parte, cât și acțiunea întregului sistem al dreptului. El subliniază atât dinamica cât și statica dreptului. Dreptul prin acțiunea sa va contribui la dezvoltarea și modificarea tuturor elementelor constitutive ale societății, iar, pe de altă parte, va conserva, va apăra și va garanta valorile fundamentale ale societății.

Teoria acțiunii dreptului nu ar fi deplină, dacă nu vom analiza coordonatele, dimensiunile ei. Premisa pentru toate percepțiile sunt spațiul și timpul. „Nu ne putem niciodată reprezenta - spunea Immanuel Kant - că nu este spațiu, deși putem gândi foarte bine că în el nu există obiecte. El este considerat deci o condiție a posibilității fenomenelor și nu o determinare dependentă de ele” [7, p.23]. Același lucru este valabil și pentru timp. În această ordine de idei, profesorul Ion Craiovan menționează: „Spațiul și timpul sunt matricele în care ne așezăm, în ordine, experiențele. Abia prin faptul că noi ne ordonăm, în spațiu și timp, multitudinea percepțiilor, acestea devin experiență” [4, p.197]. În viziunea profesorului Constantin Stroe, „Spațiul și timpul reprezintă condiții fundamentale de manifestare pentru orice existență, căci este o absurditate a concepe o existență în afara spațiului și timpului. Existența își diversifică, prin mișcare permanentă, formele în spațiu și timp. De altfel, ca urmare a acestei indisolubile legături dintre spațiu- timp și existența în devenire, spațiul și timpul sunt considerate modalități obiective de a ființa (de a fi) ale existenței”. [17, p.54]

Spațiul și timpul sunt categorii universale, generale. Ele reprezintă condițiile fundamentale de existență a tuturor fenomenelor și obiectelor. În același timp, însă atât timpul cât și spațiul își au particularitățile lor în diverse științe ale naturii și societății.

Dreptul nu poate ignora timpul. În viața dreptului, ca și în viața omului, timpul cuprinde, timpul dezvoltă, timpul liberează, timpul consolidează, timpul luminează dreptul. [17, p.107] Toate sistemele de drept sunt supuse unor mișcări în timp, care afectează diverse domenii ale societății. Cert e faptul că acestea pot fi mai pronunțate într-un domeniu și pot fi apte să schimbe conținutul fondului juridic, comparativ cu alte domenii. [1, p.210]

În sensul general, timpul „desemnează durata de ființare a obiectelor și fenomenelor precum și totalitatea raporturilor de succesiune și simultanietate dintre ele” [18, p.62]

Noțiunea de spațiu are în drept sensul său, fapt ce-l diferențiază de spațiul *cosmic* (fizic), *biologic*, *psihologic* etc. Referindu-se la aceasta, profesorii universitari Gheorghe C. Mihai și Radu I.Motica menționează: „Spațialitatea normei juridice este *socială*, deci nu cade sub vreo definiție fizicalistă; *Ubi societas, ibi jus*, precum se vede, exclude angajarea interpretărilor geometrice cu care s-ar stabili unitatea de măsură a întinderii societății.

Pe de altă parte, socialmente spațială, norma juridică are efecte *localizabile*: înăuntrul granițelor care delimitează teritoriul statului. [11, p.42]

În 2.2.-*Domeniul și limitele acțiunii dreptului*- se abordează probleme de maximă semnificație pentru teoria și practica dreptului.

Activitatea umană este o activitate reglementată și de un sistem normativ- juridic complex, chemat să contribuie la dezvoltarea de mai departe a vieții sociale, la ridicarea calității acesteia. În această ordine de idei, o importanță majoră revine determinării domeniului și limitelor acțiunii dreptului.

Departate de a fi ceva abstract sau pe deplin elucidată, problema în cauză necesită, incontestabil, atenție sporită. Rezolvarea reușită și eficientă a ei permite, în primul rând, să lărgim considerabil utilizarea posibilităților dreptului în stimularea activismului juridic al oamenilor, iar în al doilea rând, de a preciza categoriile și formele de comportament social, care doar în aparență îmbracă veșmînt juridic, în realitate fiind ilicite după natura și consecințele lor.

Domeniul acțiunii dreptului este domeniul spațiului social în care se înglobează acele categorii ale activității umane (acțiuni-inacțiuni) pentru care atingerea unor rezultate sociale semnificative necesită, obiectiv, folosirea posibilităților dreptului. Astfel, noțiunea domeniului de acțiune a dreptului are menirea de a reflecta gradul și nivelul activității dreptului în sistemul social. [12, p.79-80] Domeniul acțiunii dreptului evidențiază sfera posibilelor raporturi juridice.

S-ar părea că statul, dispunând de cea mai autoritară putere, având abilitatea de a-i face pe alții să facă ceea ce dorești de la ei, presupunând că aceasta este diferită de ceea ce ar fi dorit să facă, dacă nu ar fi fost siliți să se supună altei voințe, [14, p.50] este nelimitat prin atribuțiile sale, inclusiv, și în domeniul legiferării. Ca urmare, acțiunea dreptului n-ar avea nici o limită. Acest lucru, însă, nu corespunde realității. Acțiunea dreptului este și trebuie să fie limitată. Limitele acțiunii dreptului trasează „linia de demarcare” care separă sfera juridică de sfera nejuridică, linia ce arată frontierele de răspândire a dreptului, a punctului de influență a dreptului asupra personalității și faptelor sale. Limitele acțiunii dreptului, sunt condiționate, în fond de factori juridici. Ele se înrădăcinează în procesul activității omului, sunt determinate de posibilitățile personale ale subiecților sociali, de cultura lor generală și civilizarea juridică, sunt condiționate de sistemul existent de relații sociale, de circumstanțe economice, istorice, religioase, naționale și de altă natură.

Dat fiind faptul că dreptul este generat de viața și activitatea oamenilor, de condițiile vieții lor, limitele acțiunii dreptului urmează să fie cercetate în legătură strânsă cu modul în care cei cărora le este adresat dreptul l-au înțeles și l-au conștientizat. [12, p.80]

În *Concluzii* la capitolul 2 se subliniază faptul că domeniile și limitele acțiunii dreptului, în mare măsură, sunt condiționate de *tipurile de reglementare normativ-juridică*. Acestea se

manifestă în combinarea metodelor (permissive și prohibitive) de reglementare și creează o stare mai mult sau mai puțin prielnică pentru satisfacerea intereselor subiecților dreptului.

Capitolul 3 –Identificarea și manifestarea temporalității dreptului- conține un studiu științific amplu pe problemele acțiunii în timp a normelor juridice.

În 3.1. *Considerațiuni introductive*-se constată că sub aspectul acțiunii normelor juridice în timp prezintă interes următoarele: legile se succed (o lege, cât de perfectă nu ar fi, nu poate fi veșnică). Legile au o anumită durată de acțiune. O lege trăiește până își epuizează rostul teleologic, după care iese din vigoare, pentru că nu mai are rostul normativ pentru care a ființat.

După criteriul perioadei de aplicare, legile se împart în legi *permanente* și legi *temporare*. Legile *permanente* (denumirea lor pare să sugereze că ar avea un caracter veșnic, dar asemenea legi nu există) se caracterizează prin faptul că se cunoaște, de la început, data intrării lor în vigoare, dar nu se cunosc data sau condițiile ieșirii lor din vigoare. Spre deosebire de cele permanente, legile *temporare* sunt legile la care se cunosc de la început, atât data intrării lor în vigoare, cât și data sau condițiile ieșirii lor din vigoare.

O categorie aparte de legi o constituie legile *tranzitorii*. Acestea, în viziunea profesorului Dan Ciobanu, deși denumirea lor pare să sugereze că ar avea un caracter temporar, într-un sens, sunt legi permanente, dat fiind faptul că rămân în vigoare atâta vreme cât obiectul lor de reglementare subzistă. O lege tranzitorie are ca scop *să delimiteze* câmpul de aplicare a legii noi prin raport la reglementările în vigoare la momentul intrării ei în vigoare”. [3, p.57]

O lege tranzitorie poate abroga, modifica sau menține în vigoare norme juridice deja existente. În marea majoritate a cazurilor, legiuitorul nu va edicta separat o lege tranzitorie. El va practica la includerea, în legea nouă, a unor prevederi care sunt proprii legii tranzitorii.

Ne-am referit mai detaliat la distincția legilor după criteriul perioadei de aplicare, pentru a nu ne confrunța în continuare cu problematica dată și pentru că, pornind de la aceste precizări, ne va fi mai ușor să abordăm multiplele probleme ce apar în procesul cercetării aplicării dreptului în timp. Caracteristica nu va fi deplină, dacă nu vom evidenția trei momente principale: 1) Intrarea în vigoare a legii; 2) Acțiunea efectivă a legii; 3) Ieșirea din vigoare a legii.

În 3.2.*Intrarea în vigoare a legii.-* se evidențiază: conceptul juridic determinat pentru dimensiunea de durată a legii, în general, a normelor juridice, în particular, este *vigoarea*: „Forță, putere, energie, vitalitate...În vigoare = valabil într-un anumit timp...” [5, p.929].

Intrarea în vigoare a legii marchează momentul în care legea dobândește forță obligatorie pentru toți cei cărora li se adresează. Principiul ce determină momentul intrării în vigoare a unei legi rezultă din regula că nimeni nu poate fi obligat să respecte o lege pe care nu ar putea-o cunoaște. Există în drept principiul *nemo consetur ignorare legem (jus)* – nimeni nu se poate scuza, invocând necunoașterea legii. Pentru ca acest principiu să nu fie o simplă ficțiune, trebuie

asigurate condițiile cunoașterii legii. De aceea, este de principiu că legile intră în vigoare de la data aducerii lor la cunoștința publică.

O primă regulă, constă în intrarea în vigoare a legii la data publicării ei în Monitorul Oficial. Sistemul are avantajul certitudinii datei intrării în vigoare, dar dezavantajează subiecții și face ca prezumția *nemo censetur ignorare legem* să fie o ficțiune, deoarece este evident că o lege nouă nu este și nici nu poate fi cunoscută din momentul publicării ei de către toți subiecții de drept. E firesc că, destinatarii normelor juridice, urmează să depună un efort mental, pentru a scoate în evidență *sensul real* al acestora, pentru a determina cu cel mai înalt grad de precizie *voința legiuitorului*. Aceasta ne sugerează ideea necesității unui interval de timp între data publicării legii în Monitorul Oficial și data intrării în vigoare a acesteia.

În 3.3. *Acțiunea efectivă a legii*.- se determină regulile și principiile care guvernează viața activă a normelor juridice.

Acțiunea efectivă a legii este guvernată de două principii esențiale:

- a) *Principiul efectului imediat al legii;*
- b) *Principiul neretroactivității legii*

Principiul efectului imediat al legii își propune, ca scop, excluderea supraviețuirii legii vechi și presupune că legea nouă guvernează imediat toate situațiile juridice actuale care intră în sfera ei de acțiune. Acest principiu urmărește să-i asigure legii noi eficacitatea – legea nouă fiind considerată a corespunde condițiilor și cerințelor momentului, să asigure *unitatea legislativă*.

Principiul neretroactivității legii pornește de la premisa conform căreia trecutul aparține legii vechi. Legii noi nu îi este permis a se raporta la trecut; adică a se aplica situațiilor juridice stabilite sub guvernarea legii vechi. Neretroactivitatea legii constituie o prezumție legală, pe care nu o poate răsturna decât legiuitorul.

De la fiecare din principiile caracterizate mai sus există câte o excepție:

- a) *Supraviețuirea legii vechi (ultraactivitatea);*
- b) *Retroactivitatea legii noi*

Ultraactivitatea (supraviețuirea legii vechi) reprezintă excepția de la principiul aplicării imediate a legii noi. Esența lui constă într-o limitare, vremelnică, a abrogării legii vechi, această lege urmând să se aplice, cu titlul tranzitoriu, situațiilor juridice în curs la momentul intrării în vigoare a noii legi, aplicarea acestei legi fiind amânată până la consumarea respectivelor situații juridice.

Retroactivitatea se opune principiului neretroactivității legii. Ea semnifică răsfrângerea acțiunii legii noi asupra faptelor și raporturilor care au apărut până la intrarea în vigoare a acesteia. Retroactivitatea este admisă, în prezent, în următoarele cazuri: a) legii penale mai favorabile; b) legii interpretative; c) când legea prevede în mod expres că se aplică și unor situații anterioare.

În dependență de intensitatea sa, de gradul de finisare a consecințelor juridice apărute în baza legii vechi, *retroactivitatea* poate fi: a) *simplă*; b) *de revizuire*.

În 3.4 *Ieșirea din vigoare a legii*-se scot în evidență împrejurările care justifică încetarea acțiunii normelor juridice.

Ieșirea din vigoare a legii este cel de-al treilea moment ce caracterizează acțiunea în timp a legii. Acest moment aduce în prim plan ideea limitelor în timp al acțiunii legii; *momentul final* al acesteia, deci, încetarea acțiunii legii. Ca urmare, legea își termină guvernarea sa și, într-o anumită măsură, poate influența asupra stabilității sociale. În această ordine de idei, e semnificativă remarca unuia dintre fondatorii dreptului constituțional comparat Jean Bodin: „Orice schimbare a legilor care guvernează un stat este periculoasă, pentru că a schimba tradiții și reglementări privitoare la succesiune, contracte sau obligații, din mai rău în mai bine, nu este câtuși de puțin acceptabil... Nimic nu trebuie schimbat într-o republică, oricare ar fi binele urmărit, dacă în starea dinainte ea s-a putut menține timp îndelungat”.[8, p.93-94] Evident, Jean Bodin era conservator. Are perfectă dreptate profesorul Nicolae Popa afirmând că „nu există un legiuitor universal și nu există o legislație deasupra sau în afara timpului. Schimbările sociale, economice, culturale își cer oglindire adecvată în norme juridice. Ele determină un proces de tranziție (de învechire) a normelor juridice.” [15, p.165] Anume din aceste considerente Nicolae Titulescu menționa: „... ar trebui ca reglementările legiuitorului să fie foarte dese; la o schimbare în structura socială, să corespundă imediat o schimbare în cod; aceasta ar fi idealul. Dar în realitate, lucrurile se petrec altfel: între momentul când legea a încetat de a corespunde nevoii sociale și între momentul când noua nevoie a devenit destul de puternică pentru a motiva o schimbare legislativă, trece o bucată de timp, de multe ori foarte îndelungată, în care dreptul a depășit cadrul legii, și-a croit singur drumul pe care un legiuitor neglijent n-a vrut să i-l facă”.[19, p.54-61] Cele spuse scot în evidență necesitatea studierii permanente a problemei încetării acțiunii legii, a normelor juridice. Problema dată capătă o semnificație deosebită, deoarece odată cu încetarea acțiunii unei norme juridice dispare și caracterul de obligativitate, de supunere față de conduita tipică instituită prin orice normă juridică.

Cea mai importantă modalitate de scoatere din vigoare a unor legi este abrogarea. Ea este procedeul clasic prin care legea își încetează aplicabilitatea. Abrogarea poate fi definită ca fiind procedeul tehnico-juridic prin care legile fără termen își încetează activitatea prin renunțarea la ele. Cuvântul *abrogare* provine de la latinescul „*abrogare*”, care înseamnă a suprima, a face ceva să înceteze. Același sens îl găsim și în Dicționarul limbii române moderne: „a abroga - a anula, a suprima o lege, o dispoziție oficială”

Abrogarea nu are numai accepțiunea de procedeu de scoatere din vigoare a unei legi. Ea reprezintă și o manifestare de voință din partea legiuitorului în sensul încetării puterii obligatorii și, prin urmare, acțiunii unei anumite legi.

În teză sunt reflectate și alte cauze care condiționează ieșirea din vigoare a legii: împlinirea termenului sau condiției; căderea în desuetudine; nulitatea legii; neconstituționalitatea legii; intrarea în vigoare a unui act internațional, care are prioritate față de legea națională, suspendarea legii.

În *Concluziile* la capitolul 3 se reflectă postulatele fundamentale ce caracterizează temporalitatea normelor juridice.

Capitolul 4 – Spațialitatea dreptului și căile juridice de soluționare a conflictului de legi în timp și spațiu – este consacrat studiului științific al spațialității juridice și a formelor de manifestare a ei.

4.1.-*Teritoriul statului: concept, funcții principii, attribute*- scoate în evidență atât problemele teoretice generale privind spațialitatea statului, cât și attributele teritoriului statului. Teritoriul, alături de popor și de puterea de stat, este unul dintre elementele indispensabile statului și reprezintă dimensiunea lui materială. Teritoriul nu are semnificația unui spațiu oarecare, el este de o importanță mult mai mare, de o structură tridimensională, cuprinzând subsolul, spațiul aerian și întinderea de pământ delimitată de frontiere. Fiind un element constitutiv al statului [10, p.19-44], teritoriul are și unele trăsături ale acestuia, de aceea puterea statului asupra teritoriului este mai mare decât un simplu drept de proprietate. În drept, teritoriul își are semnificația sa. Autorul francez Jean Carbonnier menționa: „Spațiul juridic are ca suport natural un teritoriu, o parte din spațiul terestru”. Fiind „o dimensiune a dreptului, care, la rândul său, este o dimensiune a spațiului”.[6, p.348, 353].

Spațiul juridic determină limitele înăuntrul cărora se extinde acțiunea legii în raport cu un anumit teritoriu. Fiind expresia suveranității statului, care a edictat-o, legea își limitează, își îngustează efectele juridice la teritoriul aparținând aceluia stat. Pe de altă parte, faptele și evenimentele juridice au loc întotdeauna într-un anumit teritoriu, adică se raportează la ideea de spațiu. Ca urmare, dreptului, în general, normelor juridice, în special, le este caracteristică *coordonata spațialității*, căci nu poate fi și nici nu există un legiuitor universal, un legiuitor al tuturor statelor, exact așa cum nu există o legislație deasupra sau în afara timpului.

Caracteristica spațialității dreptului nu va fi deplină, dacă nu vom scoate în evidență *attributele* acesteia. *Attributele* constituie trăsăturile, însușirile indispensabile ale spațiului juridic și ale raporturilor juridice care apar în cadrul lui.

Spațiul juridic este o realitate, un fenomen social autonom, apariția, dezvoltarea căruia e caracterizată de un sistem de attribute ce interacționează între ele. Asemenea attribute în viziunea

noastră, ar putea fi: 1) puterea publică exclusivă sau suverană (suveranitatea) pe întreg teritoriul statului; 2) forma de organizare (structura) de stat, adică caracterul unitar sau federativ al statului; 3) integritatea, omogenitatea, continuitatea sa; 4) limitarea sa teritorială; 5) natura sistemică a sa; 6) unicitatea internă; 7) unicitatea externă. [21, p.95-119]

Atributele menționate caracterizează esența spațiului juridic în totalitatea sa, a tuturor statelor, indiferent de forma sa și regimul de guvernământ, de forma de organizare statală, de regimul politic al acestora.

4.2. *Acțiunea normelor juridice în spațiu.* - se axează pe cercetarea celei de-a doua coordonată a acțiunii normelor juridice.

Este de principiu faptul că „norma juridică este teritorială și personală, în sensul că ea acționează asupra teritoriului statului și asupra cetățenilor săi.” [15, p.168] Caracterul teritorial semnifică faptul că „norma juridică, are efecte localizabile: înăuntrul granițelor care delimitează teritoriul statului.

Între aceste granițe etatice există un sistem de drept numit drept intern; conduitele statelor în relațiile dintre ele sunt reglementate de normele de drept interetatic, numit drept internațional public. [11, p.42] După cum menționa cneazul, filosoful și juristul rus Evghenii Trubețkoi, totul pare a fi clar: „fiecare stat are dreptul să emită și să aplice legi în limitele teritoriului său. Atât cetățenii, cât și străinii, atât locuitorii permanenți, cât și cei provizorii, ai acelei sau altei țări, sunt obligați să se supună legilor statului, pe teritoriul căruia ei locuiesc. Statul, în genere, nu poate admite acțiunea legilor străine pe teritoriul său, deoarece aceasta ar încălca supremația statului asupra teritoriului său, precum și independența sa față de alte state.” [24, p.118]

Astfel, prin legile sale, fiecare stat e în drept să reglementeze conduitele subiecților de drept pe teritoriul său. Delimitarea între sferele de suveranitate legislativă a statelor, în aparență, este simplă: „acțiunea legilor unui stat se extinde asupra întregului său teritoriu, excluzând, totodată, acțiunea legilor altor state”. [9, p.207]

Acțiunea normelor juridice în spațiu nu va fi interpretată corect, dacă nu vom distinge natura normelor, ramura de drept la care acestea se referă. În fiecare ramură de drept sunt anumite trăsături specifice ce țin de funcționalitatea normelor juridice în spațiu.

Astfel, în domeniul dreptului constituțional totalmente guvernează *principiul teritorialității*, dreptul constituțional, fiind ramură fundamentală a dreptului.

Principiul teritorialității se afirmă expres și în dreptul penal. Aceasta e și firesc: infracțiunea comisă pe teritoriul unui stat trebuie să fie pedepsită conform legilor aceluia stat.

În precizarea regulilor privind aplicabilitatea legii civile în spațiu, urmează să ținem cont de următoarele. Principiul teritorialității, care guvernează aplicarea legii civile, cunoaște excepții de *restrângere sau extindere*, determinate pe plan intern, fie de anumite împrejurări speciale, fie de

sfera de competență a autorităților emitente și, pe plan internațional, de existența unor elemente de extraneitate în cadrul raporturilor juridice.

Spațialitatea juridică a Republicii Moldova este serios afectată și acest lucru pune în pericol chiar existența statalității noastre. Regimul secesionist de la Tiraspol constituie un impediment serios în exercitarea plenară de către stat a puterii pe întregul său teritoriu. Nu putem neglija factorii care întârzie cucerirea suveranității, consolidarea statalității și asigurarea funcționalității spațialității juridice a Republicii Moldova.

-În primul rând, prezența militară a Federației Ruse. Contrar deciziilor adoptate, atât la nivel bilateral, cât și la nivelul diferitelor organisme internaționale, Rusia, sub diverse pretexte, târăgănează procesul de retragere a armatei a 14-a. Ca rezultat, în viziunea noastră, stânga Nistrului constituie un teritoriu vremelnic ocupat de către Federația Rusă.

- În al doilea rând, suveranitatea reală, condiție indispensabilă a *spațialității juridice integrale*, presupune independența economică, militară, reală. Constatăm, cu regret, că în aspect economic, politic, militar, Republica Moldova continuă să depindă de Federația Rusă.[13. p. 95]

Din cele spuse, se impune necesitatea soluționării urgente a diferendului transnistrean. El poate fi soluționat numai pe calea tratativelor, schimbând formula reprezentativă. În viziunea noastră, la masa tratativelor urmează să stea Republica Moldova și Federația Rusă, fără participarea conducerii de la Tiraspol. Tratativile Republicii Moldova și Federației Ruse urmează să fie atestate și asigurate de organisme internaționale funcționale (ONU, Consiliul European), cu participarea unor state, cum ar fi: SUA, România, Ucraina.

4.3. Conflictul de lege în timp și spațiu și căile juridice de soluționare a lor. -scoate în evidență o problemă de semnificație majoră.

Problema conflictelor legilor în timp este reglementată, ca regulă de către legiuitor. Acest lucru se face prin anumite dispoziții tranzitorii care determină condițiile în care se va face trecerea de la regimul juridic anterior la regimul juridic nou.

La soluționarea conflictelor de legi, urmează, cu strictețe, să ținem cont de forța juridică a actelor normative. Forța lor juridică este bazată pe anumite reguli și anume: a) organele unui stat au o competență (capacitate de a edicta acte normative) diferită; b) Forța juridică a fiecărui act normativ depinde de competența organului care l-a emis; c) Deoarece fiecare act normativ are o anumită forță juridică, există o ierarhie a actelor normative; d) Datorită acestei ierarhii, un act emis de către un organ inferior trebuie să fie subordonat oricărui act emis de către organul superior.

În cazul în care se constată conflicte între normele juridice de aceeași forță juridică, ne vom conduce de principiul: „Lex specialis derogat legi generale” sau „Specialia generalibus derogant” (Legea specială derogă de la legea generală) și „generalia specialibus non derogant”

(Legea generală nu derogă de la cea specială). Acest principiu lasă regulilor generale o valoare reziduală, regula care primează fiind cea specială.

Dacă ne situăm pe terenul conflictual de legi în timp și spațiu, cu element de extraneitate, ne vom conduce de teoria soluționării conflictului conform normelor de drept internațional privat. Aici, concluzia este că recunoașterea internațională a drepturilor dobândite presupune că, atunci când un drept a fost dobândit în conformitate cu legile competente ale oricărei țări, acest drept trebuie să fie considerat ca existent și valabil în orice țară.

Concluziile la capitolul 4 înglobează regulile, principiile care guvernează acțiunea spațială a normelor juridice.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Prezenta lucrare include în sine o caracteristică complexă și multilaterală a manifestării acțiunii spațio-temporale a normelor juridice. În acest compartiment intenționăm să expunem atât rezultatele principial noi obținute, avantajele și valoarea elaborării propuse, cât și impactul lor în dezvoltarea științei și realității sociale.

Analiza doctrinelor savanților din diferite state și a celor autohtoni, cât și abordările praxiologice identificate în domeniu, ne determină spre următoarele **concluzii**:

1. Într-un proces de sinteză și analiză a multiplelor și variatelor surse referitoare la acțiunea în timp și spațiu a normelor juridice, constatăm prezența unui număr impresionant de lucrări doctrinare atât în plan național, cât și în plan internațional. Retrospectiva evenimentelor juridice caracteristice Republicii Moldova, lucrările în domeniul supus cercetării, ne demonstrează o evoluție consecventă a eficienței acțiunii spațio-temporale a normelor juridice. În același timp, mai există anumite goluri, lacune științifice, informaționale, normative și se impun abordări complexe în scopul perceperii mai substanțiale, clare și profunde a praxiologiei normelor juridice. Un alt moment, ce necesită a fi accentuat, este că lucrările unor autori precitați se referă la un alt context social-politic și din această cauză problema investigată este tratată într-un aspect rupt de realitățile politice și juridice ale statului nostru.
2. În prezumția că într-un stat de drept manifestarea axiologică maximă o reprezintă dreptul, în serviciul individului și societății, suportul determinant nu poate fi axat numai pe procesul de creare a dreptului, dar pe realizare ca finalitate logică a dreptului. În această ordine de idei, constatăm că una din expresiile funcționale cele mai răspândite în materia juridică este acțiunea dreptului. Acțiunea dreptului vizează atât acțiunea unei norme juridice luate în parte, cât și acțiunea întregului sistem al dreptului. *Acțiunea dreptului este un proces complex multilateral și multifuncțional, o activitate informațională, valorică, motivațională și*

reglementativă îndreptată spre asigurarea ordinii juridice din societate. Premisă pentru toate percepțiile acțiunii normelor juridice sunt *spațiul și timpul*. Acestea au în drept sensul lor, fapt ce le diferențiază de spațiul și timpul cosmic.

Spațiul juridic nu cade sub vreo definiție fizicistă. Ubi societas ibi jus subliniază spațialitatea normelor juridice, efectele localizabile ale dreptului.

Timpul juridic definește longevitatea actelor normativ juridice, a normelor juridice, a fenomenelor și proceselor juridice, a efectelor lor.

3. Generalmente vorbind, timpul e perceperea a ceva, dimensiune a devenirii a ceva. El include fenomenul, obiectul în limitele „de la o începere la o sfârșire de sine”. Conceptul juridic determinat pentru dimensiunea de durată a normei juridice este *vigoarea*. O normă juridică nu are vigoare de la sine, ci una primită de la legiuitor. Ea are forța de a fi respectată, aplicată, precum decide legiuitorul, între două limite ale procesului de a fi: „de la ... până la...” Acest „de la... până la...” determina două momente esențiale: data intrării în vigoare a normei juridice și data ieșirii din vigoare a normei juridice. Între cele două momente înscrise în actul normativ, norma juridică este incidentă tuturor faptelor ce au loc, determinabil între ele.
4. Un rol determinant în realizarea imediată, continuă și necondiționată a normelor juridice o constituie *intrarea în vigoare* a acestora. Numai în acest mod se impune obligativitatea normei juridice, care nu rezultă și nu este dată de frecvența aplicării în practică a acesteia. Normele juridice sunt obligatorii în virtutea faptului că se aplică nu pentru interesul unei persoane, ci în folosul comunității umane, pentru apărarea drepturilor și libertăților omului. De aici, principiul ce determină momentul intrării în vigoare a unei legi rezultă din regula că nimeni nu poate fi obligat să aplice, să respecte o normă juridică pe care nu ar putea-o cunoaște.
5. Este acceptată creșterea continuă a gradului de complexitate și dinamism a relațiilor sociale, modificările de esență ce se produc la nivel macrosocial, dar și în universul de acțiune și gândirii a individului, influența pe care o exercită asupra societății factorii externi, internaționali și regionali. De aici, este de reținut că dreptul modern, aplicabil în statele contemporane, funcționează la o altă turație, are o durată de acțiune efectivă mai redusă. Ca urmare, într-un interval de timp și într-un spațiu determinat, asistăm la coexistența unor norme juridice anacronice, alături de norme juridice noi. Se impune necesitatea identificării normelor juridice funcționale. Acesta e posibilă doar atunci, când se respectă strict principiile ce guvernează acțiunea efectivă a legii: principiul efectului imediat al legii; principiul neretroactivității legii. De la aceste principii există câte o excepție: a) supraviețuirea legii vechi (ultraactivitatea); b) retroactivitatea legii noi.
6. Necesitățile practice și de politică legislativă determină condițiile care guvernează și justifică încetarea acțiunii normelor juridice. Acestea sunt caracteristice tuturor regimurilor democratice

și, la rândul lor, determină orizontul vieții normale, justețea, utilul, tot „ceea ce trebuie să se facă” atât individualităților, cât și comunităților astfel încât echitabilul între părți ca scop să exprime binele comun, spiritualitatea umană. Este de reținut că limita duratei unei norme juridice este limita celei care o înlocuiește căci, în caz contrar, este posibil să apară fie antinomii juridice, fie viduri legislative.

7. În principiu, pentru funcționalitatea efectivă a normelor juridice este necesară identificarea *spațialității* normelor. Ca acțiunea normelor juridice să posede dimensiunea spațială este necesară definirea nu a oricărei spațialități, ci a aceleia concretizată juridic prin noțiunea de *teritoriu*. Teritorialitatea semnifică faptul că norma juridică are efecte *localizabile*, înăuntrul granițelor care delimitează teritoriul statului. Acest principiu exclude aplicarea pe teritoriul statului a altei legi, decât a celei edictate de el.

Dreptul, totodată, și-a dobândit *propria sa personalitate*, în sensul că fiecare popor este cărmuit de dreptul său.

Constatăm, cu regret, că spațialitatea juridică a Republicii Moldova este serios afectată și este în pericol chiar existența statalității noastre. Regimul secesionist de la Tiraspol constituie un impediment serios în exercitarea plenară de către stat a puterii și pentru acțiunea normelor juridice pe întreg teritoriul Republicii Moldova .

8. Într-o bună tehnică legislativă și pentru favorizarea transpunerii în practică a principiului legalității se recomandă și se impune depistarea și soluționarea juridică a conflictelor spațio-teritoriale ale normelor juridice. Această stare factual juridică ne obligă să asigurăm ca rațiunea normativă națională sau universală să triunfe în favoarea justiției căci, în caz contrar, ar fi compromisă însăși noțiunea de justiție.

Lucrarea în cauză poate fi percepută drept un suport initial în cercetarea de perspectivă atât a fenomenului acțiunii spațio-temporale a normelor juridice, în manifestarea sa multiaspectuală, în cadrul Teoriei generale a dreptului și statului, cât și în cadrul științelor juridice ramurale și interdisciplinare. Sintetizând, putem spune că suntem în fața necesității cercetării interacțiunii finalităților dreptului, prin prisma acțiunii sale spațio-temporale, cu statul de drept, democratic, în cadrul căruia dreptul indică de eficiență se prezintă armonia socială. **Într-o perspectivă de cercetare, evidențiem identificarea coordonării, în baza principiului democrației reprezentative, a acțiunii spațio-temporale a normelor juridice naționale cu acțiunea spațio-temporală a normelor juridice comunitare și internaționale.**

În urma cercetării complexe a problemelor metodologice, doctrinare și aplicative ale praxiologiei juridice, în general, și ale acțiunii în timp și spațiu a normelor juridice, în special, considerăm că ar fi oportune următoarele

Recomandări:

- 1) Art. 76 al Constituției Republicii Moldova, prevede: „Legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei”. Prevederea citată are avantajul certitudinii datei intrării în vigoare, dar dezavantajează subiecții dreptului în sensul că o lege nouă nu este și nici nu poate fi cunoscută din momentul publicării ei în Monitorul Oficial. E firesc că destinatarii normelor juridice urmează să depună un efort pentru a scoate în evidență *sensul real* al acestora, pentru a determina cu cel mai înalt grad de precizie *voința legiuitorului*. Aceasta ne sugerează ideea necesității unui interval de timp între *data publicării legii* în Monitorul Oficial și *data intrării în vigoare* a acesteia. Luând în considerație practica internațională, acest interval ar putea fi de cel puțin 5 zile. Din aceste considerente, concluzionăm necesitatea revizuirii prevederilor constituționale ce vizează intrarea în vigoare a legii. În viziunea noastră, conținutul oportun al art. 76 al Constituției Republicii Moldova ar putea fi formulat, după cum urmează:

„Articolul 76

Intrarea în vigoare a legii

Legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare după 5 zile de la data publicării sau la data prevăzută în textul ei, care depășește acest termen. Nepublicarea legii atrage inexistența acesteia”.

2. Legiuitorul ar trebui să evite cazurile în care legea nouă ar aduce atingere neechitabilă intereselor omului. De aceea, ar fi oportun, ca la alin.(1) al art.54 al Constituției să se opereze o modificare, care ar obliga statul sa nu adopte legi care ar atenta la principiul echității. Considerăm că acest alineat ar putea avea următorul conținut: „(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima, ar diminua sau ar condiționa restricții neechitabile a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”.

3. Pe problemele publicării, intrării în vigoare, acțiunii efective și ieșirii din vigoare a actelor legislative, la momentul de față sunt în vigoare și funcționează două legi: a) „Legea nr 173-XIII din 6 iulie 1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale” și b) „Legea nr 780-XV din 27 decembrie 2001 privind actele legislative”. Problemele legate de modul de publicare și intrare în vigoare a normelor juridice sunt reglementate de prima lege, iar cele ce țin de acțiunea efectivă a normelor juridice și modalitățile de ieșire din vigoare a acestora - de către a doua lege.

O analiză științifică atentă a textelor legilor nominalizate ne conving în faptul că multe probleme, care necesitau reglementări normativ juridice în cadrul acestor legi, au fost trecute cu vederea de către legiuitor. Ca urmare, ne confruntăm cu lacune legislative. La cele spuse,

menționăm și incomoditatea subiecților dreptului, când e vorba de cunoașterea și aplicarea corectă a problemelor ce se referă la acțiunea în timp și spațiu a normelor juridice. Din aceste concretizări, considerăm oportună adoptarea unei singure legi - „Legea cu privire la actele legislative și modalitățile de publicare, intrare în vigoare, acțiune efectivă în timp și spațiu și ieșirea din vigoare a acestora ».

4. În practică, ne confruntăm cu multiple probleme, când e vorba de acțiunea în timp și spațiu a normelor juridice ce se conțin în actele normative emise de către ministere, departamente, servicii de stat, autorități publice locale. Legea privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale din 18.07.2003 nu reglementează eficient o serie de probleme stridente. La rezolvarea acestor probleme poate contribui adoptarea legii sus nominalizate, care, într-un compartiment special, ar conține principiile și prescripțiile fundamentale pentru această categorie de acte normativ juridice.

5. Problematika acțiunii normelor juridice în timp, spațiu și asupra persoanelor este insuficient studiată în instituțiile de învățământ cu profil juridic. Cele spuse ne sugerează ideea ca în planurile de studiu ale masteranzilor și audienților Institutului Național de Justiție, precum și programele de perfecționare și recalificare continuă a funcționarilor publici, să se includă o disciplină specială – Praxiologia juridică – în cadrul căreia ar fi elucidate multiple probleme ce țin de acțiunea normelor juridice în timp, spațiu și asupra persoanelor.

6. Considerăm oportună și benefică pentru statul nostru *reexaminarea legislației*, în scopul *sistematizării oficiale* a legislației Republicii Moldova. În acțiunea de reexaminare se cuprinde întregul fond de acte normative adoptate de stat, autoritățile acestuia, persoane oficiale etc. Reexaminarea se face de către fiecare autoritate publică pentru fondul său de acte normative. Ea constă în analiza periodică a conținutului fiecărui act normativ, urmând ca pe baza constatărilor făcute să se tragă concluzii asupra eficienței pe care o are acesta.

Activitatea de reexaminare a legislației Republicii Moldova ar trebui să fie coordonată de Consiliul Legislativ al Republicii Moldova, crearea căruia, în viziunea noastră, se impune și este absolut necesară. Consiliul Legislativ ar fi și autoritatea, care ar asigura evidența oficială a legislației statului nostru.

BIBLIOGRAFIE

1. Assier-Andrieu Louis, *Le droit dans les sociétés humaines*, Editions Nathan, 1996, 320p.
2. Barac Lidia, *Elemente de teoria generală a dreptului*. Ediția 2, Editura C.H. BECK, București, 2009, 367p.
3. Ciobanu Dan, *Introducere în studiul dreptului*, Editura Hyperion XXI, București, 1992, 208p.
4. Craiovan Ion, *Doctrina juridică*, București, Editura ALL BECK, 1999, 520p.
5. *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1958, 961p.
6. Jean Carbonnier, *Sociologie juridique*. Edition Quadrige /P U F, 2004, 416p.
7. Kant Immanuel, *Critica rațiunii pure*, București, 1969, 631 p.
8. Malaurie Philippe, *Antologia gândirii juridice*. Humanitas, București, 1997, 375p.
9. Mazilu Dumitru, *Teoria generală a dreptului*, Ediția a 2-a, București, Editura ALL BECK, 2000, 440p.
10. Mereuță Mihai, Osmochescu Nicolae, *Aspecte teoretice și practice ale teritoriului de stat și frontierelor în dreptul internațional*, Editura AXA, Botoșani, 2007, 285p.
11. Mihai Gheorghe C., Motica Radu I., *Fundamentele dreptului. Teoria și filosofia dreptului*, Editura ALL, București, 1997, 250p.
12. Negru Alina, Negru Boris, *Domeniile și limitele acțiunii dreptului - „Administrare Publică”*. Revistă metodico-științifică trimestrială a Academiei de Administrarea Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, 2008, nr.3-4,p.78-88.
13. Negru Boris, Negru Alina, *Teoria generală a dreptului și statului*, Bons Offices, Chișinău, 2006, 520p.
14. Paton G., Will P. *Introduction loi politics*. Blackwell, Oxford, 1988, 344p.
15. Popa Nicolae, *Teoria generală a dreptului, Curs universitar*, București, Editura ALL BECK, 2002, 290p.
16. Stere Constantin, *Evoluția individualității și noțiunea de persoană în drept*. Scrieri în cinci volume, Cartea a V-a, 1991, p.261-366.
17. Stroe Constantin, *Compendiu de filosofia dreptului*, Editura Lumina Lex, București, 1999, 240p.
18. Stroe Constantin, *Reflecții filosofice asupra dreptului*, Editura Lumina Lex, București, 1998, 334p.
19. Titulescu Nicolae, *Discursuri*, Editura științifică, București, 1967, 220p.
20. Voicu Costică, *Teoria generală a dreptului*, Ed a 2-a, București, Lumina-Lex, 2002, 408p.

21. Волк Ирина Владимировна, Право, время и пространство, Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Москва, 2004.
22. Керимов Д. А. Философские основания политико-правовых исследований, Москва, 1986, 332 с.
23. Общая теория государства и права. Академический курс в трех томах. Том 1
Государство. 3-е издание, переработанное и дополненное. Ответственный редактор профессор М.Н. Марченко. Москва, Издательство Норма. 2010, 568 с.
24. Трубецкой Е.Н., Энциклопедия права, Юридический Институт, Санкт-Петербург, 1998, 184с.
25. Червонюк В.И., Теория государства и права. Учебник, Издательство Норма-Инфра, Москва, 2006, 704с.

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI

I. Monografii

1. Negru Boris, Alina Negru, Teoria generală a dreptului și statului, Bons Offices, Chișinău, 2006, 520p.

II. Articole științifice în reviste de profil recunoscute

1. Negru Alina, Probleme teoretice ale ieșirii din vigoare a legii - „Administrația publică și buna guvernare: Materiale ale sesiunii de comunicări științifice, 27-28 octombrie 2007. Caietul științific 2/2007, Chișinău, Tipografia „Elena – VP SRL, 2008, p.136-139/464p.

2. Negru Alina, Negru Boris, Domeniul și limitele acțiunii dreptului - „Administrare Publică”. Revistă metodico-științifică trimestrială a Academiei de Administrarea Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, 2008, nr.3-4, p.78-88.

3. Negru Alina, Acțiunea efectivă a legii: probleme teoretice și practice – „Revista de studii și cercetări juridice”. Publicație periodică științifico-practică. Fondator: Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, 2009, nr.3-4, 40-57p.

4. Negru Alina, Acțiunea legii în spațiu și asupra persoanelor. - „Analele științifice ale Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul. Volumul VIII, 2012, p. 101-104.

5. Negru Alina, Unitatea internă a spațialității juridice. - „Integrare prin cercetare și inovare”. Conferință științifică a USM, 26-28 septembrie 2013. Rezumate ale comunicărilor. Științe juridice. Științe economice. Chișinău, CEP USM, 2013, p. 177-179/309p.

6. Negru Alina, Boris Negru, Normativitatea, realitatea juridical și esența socială a dreptului în societățile contemporane – „Administrarea Publică”, Revista metodico-științifică trimestrială, a Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, 2011, nr.4, p.41-49.

7. Negru Alina, Conflictul de legi în timp și spațiu și căile juridice de soluționare a lor. – „Revista de studii și cercetări juridice”. Publicație periodică științifico-practică. Fondator: Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, 2011, nr.1-2, 45-61p.

II. Comunicări la forumuri științifice naționale/ internaționale

1. Negru Alina, Teoria acțiunii și particularități ale spațio-temporalității în domeniul dreptului-„Dimensiunea științifică și praxiologică a dreptului. Materialele conferinței științifice internaționale „Contribuții la dezvoltarea doctrinară a dreptului ». in onorem Elena Aramă, doctor habilitat, profesor universitar, Om emerit. Chișinău, 14-15 martie 2009. Bons Offices, Chișinău, 2009, p.260-271.

2. Negru Alina, Acțiunea efectivă a legii. - „Creșterea impactului cercetării și dezvoltării capacității de inovare : Conferință științifică cu participarea internațională, consacrată aniversării a

65-a a USM, 21-22 septembrie 2011. Rezumatele comunicărilor. Științe sociale. Volumul 1 Chișinău, CEP USM, 2011, p. 107-110/575p.

3. Negru Alina, Acțiunea legii în spațiu. - „Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare”. Conferință științifică cu participarea internațională, 25-26 septembrie 2012. Rezumate ale comunicărilor. Științe juridice. Științe economice. Chișinău, CEP USM, p. 62-64.

ADNOTARE

Negru Alina. Acțiunea normelor juridice în timp și spațiu. Teză pentru obținerea gradului științific de doctor în drept. *Specialitatea: 551.01-Teoria generală a dreptului.* Chișinău, 2015

Structura tezei: Lucrarea include o introducere, patru capitole și, în final, cuprinde concluzii generale și recomandări; are un volum total de 190 pagini și este însoțită de o bibliografie, constituită din 257 de titluri. Numărul total al publicațiilor științifice asupra subiectului investigat este de 11.

Cuvinte-cheie: Praxiologia, teoria acțiunii, domeniul și limitele ei, spațio-temporalitatea dreptului, intrarea în vigoare, ieșirea din vigoare, abrogarea, neretroactivitatea, retroactivitatea, ultraactivitatea, spațiul juridic, teritorialitatea și personalitatea legii, desuetudinea, norma juridică.

Domeniul de studiu: 551.01-Teoria generală a dreptului.

Scopul și obiectivele tezei: Scopul tezei constă în cercetarea complexă a spațio-temporalității dreptului și elaborarea unei teorii generale a acțiunii normelor juridice în timp și în spațiu. Obiectivele tezei sunt orientate spre cercetarea complexă și sistemică a coordonatelor acțiunii normelor juridice

Noutatea și originalitatea științifică. Sunt exprimate prin cercetarea științifică complexă, multilaterală, general-teoretică a praxiologiei dreptului, a acțiunii spațio-temporale a normelor juridice, ținând cont de transformările calitative din sistemele juridice autohtone și ale țărilor avansate, în contextul integrării europene a Republicii Moldova.

Semnificația teoretică. Teza constituie un concept valoric complex și conține multiple referiri care integrează informațiile, conceptele, opiniile juridice disciplinare, interdisciplinare, ale Teoriei generale a dreptului privind acțiunea spațio-temporală a normelor juridice.

Valoarea aplicativă a lucrării. Ca rezultat al studiului științific, a fost formulat un ansamblu de propuneri și recomandări de natură teoretico-practică a căror implementare poate influența substanțial perfecționarea legislației și îmbunătățirea praxiologiei dreptului.

Implimentarea rezultatelor științifice se manifestă în faptul că materialele cercetării se aplică în procesul universitar de predare a disciplinei Teoria generală a dreptului (ciclul 1 și 2, licență și masterat). Materialele pot fi utilizate de lucrătorii practici.

АННОТАЦИЯ

Негру Алина. Действие норм права во времени и в пространстве. Диссертация на соискание ученой степени доктора права. Специальность: 551.01 - Общая теория права. Кишинэу, 2015.

Структура диссертации: Работа включает введение, четыре главы, общие заключения и рекомендации; имеет в общем 190 страниц и содержит 257 библиографических наименований. Общее число публикаций на изученную тему - 11 .

Ключевые слова: Праксиология, теория действия, сферы и пределы действия, время и пространство в праве, вступление в силу, прекращение действия, обратная сила, немедленное действие закона и правовых норм, территориальность и персонификация закона, утрата социального назначения, правовая норма.

Область исследования: 551.01 - Общая теория права.

Цель и задачи исследования: Цель состоит в комплексном изучении проблем времени и территориальности в праве и в разработке общей теории действия норм права во времени и в пространстве. Задачи диссертации ориентированы к комплексному и всестороннему исследованию параметров действия норм права.

Новизна и оригинальность работы. Состоит в комплексном многостороннем общетеоретическом научном исследовании проблем прaksiологии права, временно-территориального действия норм права, учитывая качественные изменения национальной и иностранных юридических систем, в условиях европейской интеграции Республики Молдова .

Теоретическое значение. Диссертация является ценным комплексным научным исследованием и органически объединяет в себе различные юридические информации, концепции, взгляды межотраслевых дисциплин и общей теории права по вопросам действия норм права во времени и в пространстве.

Практическая ценность работы. В результате научного исследования сформулировано множество ряд предложений и рекомендаций теоретического и практического характера, внедрение которых значительным образом могут влиять на совершенствование законодательства и улучшение прaksiологии права.

Внедрение научных результатов состоит в том, что материалы научного исследования применяются в университетском учебном процессе при проведении лекций и семинарских занятий по дисциплине Общая теория права (для студентов и мастеров). Материалы могут быть использованы и практическими работниками.

ANNOTATION

Negru Alina “Legal action of norms in time and space”. Thesis for the degree of Candidate of Legal Sciences. Specialty: 551.01 – Theory of State and Law. Chisinau, 2015.

The paper’s structure: comprises an: Introduction, four chapters, conclusions and recommendations, a general volume of 190 pages and a bibliography, wich copries a 257 tytels. The results obtained are published in 11 scientific works.

Key words: praxiology, theory of action, sphere and limits of action, spatio-temporality of law, entry into force, out of force, repeal, non-retroactivity, rollback, legal space, territoriality and personality law, obsolescence, legal norm.

Field of study: speciality 551.01 General Theory of Law.

The goal and objectives of the dissertation: Purpose of the thesis is to research complex space-temporality of law and developing a general theory of action of legal norms in time and space. Objectives of the presented thesis are oriented for development of complex and systemic research on subjects linked to dimensions of legal norms.

Scientific novelty and originality is expressed by making a complex, multilateral and theoretical scientific on practical dimension of law and action of norms in space and time, considering the experience of advanced countries and qualitative changes of domestic legal systems in context of European integration of Moldova.

The theoretical significance of the thesis: The thesis is a complex value concept and contains multiple references that integrate information, concepts, opinions disciplinary and interdisciplinary from general theory of law on spatial-temporal action legal norms

The practical significance of the research: As a result of scientific study was formulated a set of proposals and recommendations on Theoretical and Practical Implementation which may significantly influence the development of legislation and improve practical dimension of law.

Scientific results of dissertation is manifested in the fact that the materials of developed research is applied in the university teaching in context of discipline General Theory of Law (cycle 1 and 2 BA and MA). The materials also, can be used by practitioners.

Negru Alina

ACȚIUNEA NORMELOR JURIDICE ÎN TIMP ȘI SPAȚIU

(Specialitatea: 551.01.- Teoria generală a dreptului)

Autoreferatul tezei de doctor în drept